

УДК 336.225.674 (477)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Н.Г. Максименко

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: *система аудиту, проблеми розвитку аудиту, гармонізація аудиту, нормативно - правове забезпечення аудиту, страхування ризиків аудиторської діяльності.*

Анотація. *Розглядаються окремі проблеми розвитку аудиторської діяльності в Україні, для вирішення яких необхідна подальша послідовна, наполеглива робота на науково – практичній основі для побудови в нашій державі цілісної системи організації незалежного аудиту, яка б відповідала світовим стандартам.*

Вступ. Створення системи незалежного аудиту є істотним надбанням суспільно-господарської та соціально-політичної практики в період становлення України як суверенної держави. Воно є результатом спільних зусиль влади і бізнесу на шляху реформування економіки, розвитку її приватного сектора, розбудови громадського суспільства. За цей період в Україні в основному створено аналогічну країнам з розвинутою економікою систему аудиту. Структура, забезпечення та функціонування цієї системи продовжують удосконалюватися в міру підвищення ролі аудиту в забезпеченні самоконтрольованості громадського суспільства та сектора економіки, який є його основою. В системі незалежного аудиту велике значення має апробоване нормативно-правове, сучасне інформаційно-методичне та програмне забезпечення.

Аналіз останніх досліджень. Незважаючи на численні нормативно-правові акти у галузі аудиту, існує досить багато проблем аудиторської діяльності, які потребують вирішення у найближчому майбутньому.

Вивчення літературних джерел показує, що проблеми розвитку аудиторської діяльності розглядалися в наукових працях Білик М.Д., Давидова Г.М., Кулаковської Л.П., Петрик О.А., Рудницького В.С., Редько О., Сопко В.В., Усач Б.Ф., Чернелевського Л.М. та інших видатних вчених-економістів та практикуючих аудиторів. Але окремі проблеми досліджені мало. Тому проблеми розвитку аудиторської діяльності потребують подальших досліджень і розробок, причому суттєвих.

У зв'язку з цим, метою даної статті є дослідження питань удосконалення аудиторської діяльності в сучасних умовах господарювання.

Результати досліджень. Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про аудиторську діяльність” від 14.09.2006 року № 140-V законодавчо закріплює нові важливі аспекти регулювання аудиторської діяльності, які не були враховані попередніми варіантами Закону, ототожнює і доповнює із урахуванням Міжнародних стандартів аудиту (МСА) окремі визначення та положення. Оскільки зазначені зміни нові та за окремими статтями Закону скасовують уточнення його попередніх редакцій, а також неоднозначно сприймаються аудиторською громадою, необхідним є їх науково-практичний коментар та визначення актуальних акцентів [1, с. 3].

Нова редакція Закону свідчить про значні позитивні зрушення у законодавчому регулюванні аудиторської діяльності в Україні, але має деякі недоліки, на

яких ми хотіли б зупинитись.

Замість ст.11 "Відповідальність за дотримання порядку ведення бухгалтерського обліку" у старій редакції Закону введено нову ст. 9 „Обов'язки суб'єктів господарювання при проведенні аудиту". У ній наголошено на необхідності створення органами управління суб'єкта господарювання належних умов аудиту для якісного виконання перевірки, покладання відповідальності за повноту і достовірність документів та іншої інформації, яка надається аудитору, на орган управління суб'єкта господарювання.

Однак нова редакція Закону не визначає, у які граничні терміни має бути перевірена фінансова звітність аудитором і протягом якого часу оприлюднена (раніше - протягом року, наступного за звітним).

Із нової редакції Закону вилучено повністю розділ „Обов'язки господарюючих суб'єктів при проведенні аудиту», у зв'язку з чим залишилось законодавчо неврегульованим питання необхідності і термінів подання господарюючим суб'єктом аудиторського висновку до податкової інспекції чи іншим зацікавленим користувачам у випадках обов'язкового аудиту, передбачених ст. 8 нової редакції Закону (раніше потрібно було подати аудиторський висновок і документи публічної бухгалтерської звітності протягом дев'яти місяців року, що настає за звітним, а також подати аудиторський висновок до податкової адміністрації не пізніше 10 днів після закінчення аудиторської перевірки).

На жаль, не знайшов відображення у новій редакції Закону важливий аспект регулювання і здійснення аудиторської діяльності – це страхування ризиків аудиторської діяльності і визначення механізму формування відповідних страхових резервів аудиторськими фірмами [2, с. 46].

Сертифікацію, як і раніше, проводить Аудиторська палата України. Правда, не до кінця вирішене питання про сертифікацію аудиторів банків. У новій редакції Закону з'явилася норма про обов'язковість узгодження в Аудиторській палаті України порядку проведення сертифікації аудиторів банків, яку подає Національний банк України. А в законі про НБУ залишилася норма про проведення сертифікації банківських аудиторів.

Внесено зміни щодо вимог до освіти, наявності і оцінки знань, досвіду практичної роботи майбутніх аудиторів. Зокрема, уточнено, що претенденти на сертифікат аудитора повинні мати вищу економічну або юридичну освіту (раніше – вищу освіту, без зазначення профілю), належні знання з аудиту, фінансів, економіки та господарського права, досвід роботи не менше трьох років підряд на посадах ревізора, бухгалтера, юриста, фінансиста, економіста, асистента (помічника) аудитора. Законодавчо закріплено проведення письмового кваліфікаційного іспиту за програмою Аудиторської палати України. В Україні згідно з положенням, затвердженим Аудиторською палатою України, при складанні іспиту на сертифікат аудитора, знання контролюються з таких дисциплін: аудит; фінансовий та управлінський облік; податки; господарське право; основи фінансового управління; інформаційні системи в бухгалтерському обліку та фінансовому управлінні.

А згідно з положенням Директиви ЄС № 8 аудитор при складанні кваліфікаційного іспиту повинен володіти знаннями з таких основних дисциплін: аудит; аналіз фінансової звітності; загальна теорія бухгалтерського обліку; консолідована звітність; фінансовий та управлінський облік; внутрішня контрольна система; правила складання річної і консолідованої звітності; оцінка і визначення фі-

нансових результатів; рекомендації і правила обов'язкової перевірки звітності, а також загальне право; податкове право; цивільне і комерційне право; трудове право та право соціального страхування; інформаційні системи та інформатика; економіка підприємств; країни та фінансові науки; математика і статистика; основні принципи управління підприємства. Висновок з цього приводу є очевидним: якщо ми працюємо за МСА, то і це питання повинно бути приведено у відповідність до цього рівня [3, с. 394].

Суттєвими проблемами сучасного професійного аудиту є розробка та впровадження економічного механізму регулювання аудиту, що включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської відповідальності, розвиток цивілізованої конкуренції на ринку аудиторських послуг. На сьогоднішній день відсутній достатній законодавчий фундамент і досвід судового розгляду позовів щодо аудиторів, немає методики оцінки розмірів збитку користувачів від неякісного аудиту, суди не завжди оперативно вирішують справи і впроваджують їх в життя, страхові фірми не здатні і не підготовлені до масового страхування аудиторської відповідальності. У відповідності з цим основним аспектом підвищення якості аудиту залишається професійний контроль за якістю аудиторських перевірок [4, с. 217].

Національна система аудиту спирається на апробоване наукове забезпечення. Воно постійно оновлюється відповідно до динамічних суспільно-господарських змін, що відбуваються в країні. За цей час у національну практику аудиторської діяльності впроваджено низку вагомих результатів наукових досліджень з методології та організації аудиту.

На тлі безперечних здобутків викликають стурбованість недоліки у сфері наукової підготовки фахівців найвищої кваліфікації з аудиту.

Існуючі вимоги до аспірантів та здобувачів, які складають кандидатські іспити за спеціальністю „Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” є нижчими від іспитів, які складають особи, що претендують на здобуття сертифіката аудитора.

Що стосується наукових, методичних та практичних конференцій з питань аудиту, то практики переважно не беруть участі в них, а науковці залишаються не поінформованими про практичні семінари з аудиту. Недосконала мотивація, якість і результати їх проведення зумовлюють проблему вироблення реалістичних рекомендацій наукових конференцій та їх втілення у практику аудиторської діяльності.

Актуальність, наукова новизна і практична цінність дисертаційних, монографічних досліджень та науково-дослідних робіт нерідко відстають від соціально-економічних викликів, що набувають глобальних вимірів.

Для усунення цих недоліків необхідно, щоб дисертації, монографії та інші публікації здобувачів наукових ступенів у фахових виданнях забезпечували адекватне віддзеркалення існуючої практики незалежного аудиту й окреслювали перспективи її подальшого розвитку.

Якість наукових видань слід підняти до рівня, що має викликати фахову зацікавленість не лише в Україні, а й за її межами [5, с. 5].

З метою усунення розриву між практикою аудиту та освітньою діяльністю необхідно забезпечити адекватність освітніх стандартів аудиторській практиці. Суттєвого поліпшення потребує виробнича практика майбутніх фахівців з аудиту. Її не можна вважати реальністю до того часу, поки практиканти упродовж передбаченого навчальними планами часу не перебуватимуть в аудиторських

фірмах. Співпраця вищих навчальних закладів з аудиторськими фірмами та контролюючими органами має стати надійною базою виробничої практики для майбутніх фахівців. Водночас такий підхід забезпечить предметність дипломних робіт і сприятиме підвищенню їх якості.

Висновки. Виходячи з викладеного слід зазначити, що до напрямків розвитку аудиторської діяльності в Україні можна віднести: розробити механізм практичного застосування МСА в Україні, створити до них коментарі у повному обсязі; внести необхідні зміни і доповнення до Закону України „Про аудиторську діяльність” з метою приведення його у відповідність до інших законодавчих актів України, що прямо чи опосередковано впливають на регулювання аудиторської діяльності; внести необхідні зміни у Порядок сертифікації аудиторів, у тому числі розширити перелік дисциплін, з яких складається іспит (відповідно до кращого європейського та міжнародного досвіду, удосконалити форму його проведення; збільшити кількість публікацій, підвищити їх якість та змістовність щодо проблем гармонізації та інтеграції аудиту в періодичних фахових виданнях; сприяти науковим дослідженням у галузі аудиту, написання дисертацій та видання монографій, активізувати роботу з виконання Меморандуму АПУ „Про підтримку та розвиток наукових досліджень у галузі обліку, аудиту та економічного аналізу; внести відповідні зміни, доповнення та уточнення до навчальних планів і програм вищих навчальних закладів.

Література

1. Петрик О.А. Закон України “Про аудиторську діяльність”: актуальні акценти та коментарі до внесених змін / О.А. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит.- 2006. - № 11. - С. 3-8
2. Редько О. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - № 1. - С. 46-54
3. Петрик О.А. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: [навчальний посібник] / за заг. ред. О.А. Петрик. - К.: КНЕУ, 2008. – 472 с.
4. Усач Б.Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні / Б.Ф. Усач // Регіональна економіка. - 2007. - № 4. - С. 217-222
5. Пилипенко І., Шевчук В. Національна система аудиту: досвід становлення та спрямування розвитку / І. Пилипенко, В. Шевчук // Бухгалтерський облік і аудит. - 2008. - № 3. - С. 5-13

Максименко Н.Г. Проблемы развития аудиторской деятельности в Украине

Аннотация. Рассматриваются некоторые проблемы развития аудиторской деятельности в Украине, для решения которых необходима дальнейшая последовательная, настойчивая работа на научно-практической основе для строительства в нашем государстве целостной системы организации независимого аудита, которая отвечала бы мировым стандартам.

Ключевые слова: система аудита, проблемы развития аудита, гармонизация аудита, нормативно-правовое обеспечение аудита, страхование рисков аудиторской деятельности.

Macsimenko N.G. Problems of audit activity development in Ukraine

Summary. Problems of audit activity development in Ukraine and there decision on a scientific – practical basis for the independent audit organization complete system according to the construction are considered

Keywords: audit system, audit development problems, audit garmonization, normative and legal audit providit, audit activity risks insurance.